

Znaczenie rodziny dla społeczeństwa zostało już dostrzeżone w starożytności bowiem Arystoteles w swoich poglądach podkreślał, fundamentalną rolę rodziny w życiu społecznym. Rodzina to podstawowa grupa społeczna, w której osoby powiązane są ze sobą poprzez pokrewieństwo, powinowactwo lub wspólne zamieszkiwanie. Rodzina jest dla dziecka pierwszym, naturalnym środowiskiem i zarazem grupą społeczną. Stanowi ona wspólnotę, która powinna wypełniać różnorodne funkcje: opiekuńcze, emocjonalne, socjalizacyjne i edukacyjne. To właśnie rodzina jest odpowiedzialna za zaspokajanie potrzeb biologicznych, psychicznych i społecznych jej członków. Rodzina kształtuje uczucia dziecka, jego postawy oraz wpływa na kształtowanie się jego systemu wartości, norm i wzorów postępowania. W tym środowisku tworzą się podstawowe cechy osobowości dziecka.

Jednym z ważniejszych środowiskowych uwarunkowań rozwoju dziecka w rodzinie jest panująca w niej atmosfera oraz ujawniane wobec dziecka postawy rodzicielskie, stanowiące tendencję do zachowania się w pewien określony sposób w stosunku do dziecka. „Atmosfera domowa ma największy wpływ na to, jak szczęśliwe, spokojne i odporne psychicznie jest dziecko, jak odnosi się ono do dorosłych, do swoich kolegów i innych dzieci, jak ocenia siebie i swoje zdolności, czy okazuje swoje uczucia, czy raczej jest zamknięte w sobie, jak reaguje na nowe sytuacje”¹. Rodzice preferując właściwe postawy wobec dziecka, otaczają je troskliwą opieką, dostrzegają i zaspokajają jego potrzeby. Charakteryzują się łatwością nawiązywania kontaktów z dzieckiem, który jest przyjemny i oparty na sympatii, zrozumieniu i wspieraniu dziecka. Tacy rodzice obiektywnie oceniają dziecko na skutek odpowiedniego, umiarkowanego dystansu i akceptacji jego osoby. Właściwe postawy rodzicielskie powodują to, że dziecko ma zaufanie do swoich rodziców, zwraca się do nich po rady i pomoc, jest zadowolone z rezultatów własnego wysiłku i pracy, a także jest zdolne do współdziałania z rówieśnikami oraz podejmowania zobowiązań, potrafi troszczyć się o własność swoją i innych. Jest pomysłowe, bystre, pewne siebie, łatwo przystosowuje się do różnych sytuacji społecznych. Dąży do pokonywania różnych przeszkód, kończenia czynności rozpoczętych i rozwiązywania trudnych zadań oraz do podejmowania czynności z własnej inicjatywy^{2,3}.

Kolejne środowisko wychowawcze istotne dla rozwoju dziecka to szkoła. Szkoła określana jest jako ważny element systemu społecznego. Swoim wpływem obejmuje dzieci i

---

¹ Cambell R., Twoje dziecko potrzebuje ciebie, Kraków, 1999. S. 14.

² Skibińska J., Środowisko rodzinne jako czynnik warunkujący rozwój dziecka. [w:] K. Feruga, A. Ostrowska-Knapik, R. Wojtoń, red.: Przekraczanie granic. t. II. Praha: Verbum 2012, s. 109-117.

³ Ziemska M., Postawy rodzicielskie, Warszawa, 1973, s. 21 - 36

młodzież i realizuje określone funkcje. Określana jest jako jeden z podstawowych elementów społeczeństwa, stanowi ważny komponent środowiska, życiowej aktywności dzieci i młodzieży. Wychowuje młode pokolenie i przekazuje dziedzictwo kulturowe przygotowując do pełnienia określonych ról społecznych⁴. Szkoła obok rodziny „główną agendą socjalizacji, przez co zapewnia ciągłość wartości, norm kulturowych, a więc ciągłość społeczeństwa. To szkoła w momentach przełomowych przygotowuje do koniecznych zmian społecznych, do innowacji⁵. Zatem rodzina i szkoła to dwa podstawowe środowiska wychowawcze mające decydujący wpływ na rozwój dziecka. Wpływ ten jest efektywny jeżeli rodzice i nauczyciele są chętni do współpracy gdyż takie wspólne działania mogą przyczynić się do osiągnięcia dobrych rezultatów wychowawczych i edukacyjnych.

Inne placówki opiekuńczo-wychowawcze (w zależności od typu placówki, zapewniają dzieciom i młodzieży częściowo i całkowicie pozbawionej opieki rodzicielskiej oraz niedostosowanym społecznie dzienną lub całodobową, ciągłą lub okresową opiekę i wychowanie, jak również wspierają rodziców w wychowaniu i sprawowaniu opieki).

---

⁴ Nowosad J., *Perspektywy rozwoju szkoły. Szkice z teorii szkoły*. Warszawa, Instytut Badań Edukacyjnych, 003, s. 13.

⁵ Sawicz A., *Szkoła a system społeczny*, Warszawa, WSiP, 1989, s. %.